

Tio x Anders Andersson på Naddebo

I slutet av april 2004 döptes en liten gosse från Naddebo i Gunnilbo kyrka. Vad han skulle heta behövde knappast föräldrarna Anders och Maria bekymra sig över. Sedan mitten av 1700-talet har nämligen den förstfödde pojken i varje generation på Naddebo hetat Anders. Och efternamnet är förstås Andersson, allt enligt den gamla seden att efternamnet bestäms av faderns förnamn.

Som andra förnamn döptes Anders till Xerxes, en vink om att han är den tionde (X= romersk siffra för 10) med samma namn i rakt nedstigande led. Släkten har bott på gården åtminstone sedan 1619, dvs. ytterligare minst fem generationer, först med mer skiftande namn. Ungefär lika gammal är den äldsta delen av den röda gamla mangårdsbyggnaden, som i dag bebos av Anders VIII, född 1948, och hans hustru Siv. Där de just inrett sitt nya kök fanns ursprungligen en enkelstuga med en våning. På 1700-talet byggdes den på med övervåning, och 1852 förlängdes huset till dess nuvarande utseende.

-- När jag växte upp hade vi också köket där, säger Anders VII, den äldste av de fyra generationer som nu finns på Naddebo, född 1925. På 1970-talet byggdes huset om till två lägenheter för mina båda söner med familjer, och nu var det dags för det gamla rejäla huset att få en ansiktslyftning igen.

Själv bor Anders VII i det stora gula hus som han och hans far, Anders VI, byggde 1951. Stommen är av spontade tretumsplank från den egna sågen, och Anders VII känner huset in i minsta detalj.

”Nämnskarns” gård

Folket på Naddebo har alltid haft gott anseende i bygden. Många av de tidigare generationerna Anders Andersson var nämndemän. Då fanns det fyra gårdar i Naddebo by och Anderssons gård gick i folkmun under benämningen ”Nämnskarns”. Anorna förpliktade och även dagens generationer har och har haft en rad politiska uppdrag. Anders IX, född 1974, är t.ex. suppleant i kommunfullmäktige sedan det senaste valet.

Efter hand som utvecklingen haft sin gång har antalet gårdar i Naddebo minskat, och idag återstår bara Anderssons. En del av de gamla gårdarnas hus har rivits, andra är avstyckade. Där det förr bodde bönder, drängar, skogsarbetare, skomakare m.m. bor idag mest fritidsboende.

Anders VII som varit med om de olika stegen i den processen är lite missnöjd med att Domänverket (nuvarande Sveaskog), som oftast var inblandade i sammanslagningarna, fick behålla lite väl mycket av skogsmarken.

Men ännu värre förhandlingar var det på 1800-talet när förfäderna fick processa med självaste greve C.F.von Hermansson på Färna för att få sin vilja igenom vid det laga skiftet.

Handlingarna kring detta finns väl bevarade på Naddebo tillsammans med en rad andra dokument om släkten, ända tillbaka i 1600-talet. Anders X har mycket att bläddra i när han så småningom blir läskunnig, och många gamla vackra saker finns att titta på i släktgården.

Skogen som levebröd

Naddebo ligger inte i någon bördig jordbruksbygd och gårdens brukare upptäckte tidigt att det var svårt att försörja sig enbart på traditionellt jordbruk. Visserligen har man alltid hållit jorden igång och lagt ner åtskilligt arbete på såväl spannmål som hö, tidvis även på att odla potatis för försäljning. När Anders VII växte upp fanns det också kor på gården. Men det är skogen som gett det största tillskottet till försörjningen, särskilt under de senare generationerna.

Anders VII:s farfar, Anders V, gjorde sig känd inte bara som nämndeman, utan också som en kunnig kolmilare. Från 18 års ålder, i slutet av 1800-talet, låg han i stort sett varje höst ute i skogen och kolade. I en stor tidningsartikel från 1936 kan man läsa om hur han blev en sevärdhet i Västerås, när över 10000 personer kom och studerade hans kolmila på Vallby friluftsmuseum. Samma höst hade 11-årige Anders VII kolat sin första mila hemma på gården. Och marknaden var god. Bruken i trakten, t.ex. Fagersta och Riddarhyttan, slogs om att få köpa kol från Naddebo.

Anders V var också den som kan sägas ha lagt grunden till det som dagens Naddebo är mest känt för, sågning och hyvling av timmer till virke. Han skaffade redan 1907 en s.k. tennkulemotor. Med den kunde man driva både skördetröska och såg. På vinterns lediga stunder ägnade han sig också åt att svarva. Denna typ av träbearbetning var säkert en viktig inspiration till Anders VI, som 1929 uppförde den såg som är ursprunget till dagens verksamhet. Sågen drevs med ånga, och Anders VII minns än sitt tunga arbete som maskinist från 13 års ålder, när han slutade vid skolan i Stjärnvik. Bl.a. fick Naddebosågen i uppdrag att förvandla sextums timmer till femtums när Domänverket rev ett antal äldre hus och använde timret till att bygga nya, ”moderna”, i slutet av 30-talet.

Ångsågen var i drift till 1946, när elektriciteten kom till bygden. Då investerade man i ny motor och sågbänk, en utrustning som med viss komplettering och ett antal reparationer fungerar än idag för sågningen vid Naddebo. Och när sågen eventuellt inte fungerar är det fortfarande den nästan 80-årige Anders VII som rycker ut med sitt tekniska kunnande. Det finns nog inte den apparat som inte han klarar av i gårdens reparationsverkstad.

Populär gäst i stugorna

Från tiden strax före och under andra världskriget minns också Anders VII hur han bidrog till familjens försörjning. Med både far och farfar i aktiv ålder, och med drängar och piga på gården, fanns inte fullt jobb för honom i sågen eller jordbruket. Han fick då uppdraget att med häst och vagn åka runt i bygden och leverera ved och hö. På vagnen fanns mått för leveranser mellan en halv och två kubikmeter.

-- Jag fick åka till många pensionärer, t.ex. gamla tanter som bodde ensamma i stugor eller lägenheter i Stjärnvik och Bockhammar med omnejd, berättar Anders. Jag minns att de hade 17:50 i månaden i pension och fick tänka efter noga hur mycket ved de hade råd att köpa. Prima ved kostade 1:50 kubiken, men ofta fick man hålla till godo med sekunda för 75 öre.

Anders VII blev kompis med många av sina kunder och fick hjälpa dem med både ett och annat vid sina besök. Särskilt minns han hur många hade problem med sina batteridrivna radioapparater innan elen kom. Det var dyrt att ladda batterierna, och Anders kom på att han kunde köpa 4,5 volts platta ficklampsbatterier från Clas Ohlson. Genom att seriekoppla dem och placera dem i en skokartong kunde han erbjuda ett billigare sätt att driva radioapparaterna.

Ett bra exempel på den tekniska uppfinningsrikedom som alltid präglat folket i Naddebo. Man hade t.ex. eget elverk för belysning redan 1932. Och Anderssons i Naddebo var bland de första i bygden som köpte traktorer, bilar och motorcyklar.

En såg i tiden

I mitten av 1990-talet kompletterades sågen med ett nytt hyvleri, som ger möjlighet att bättre anpassa produktionen till alla önskemål från dagens kräsna kundkrets. Naddebosågen drivs idag av Anders VIII och Anders IX. Som så ofta i familjeföretag handlar det inte om något 9-5-arbete. Lediga kvällar och helger är det ont om. Finns de inte i sågen, är de ute i den egna skogen och skaffar råmaterial. Virke är en levande produkt som kräver stor framförhållning.

Den egna avverkningen räcker inte för att täcka efterfrågan på virke från den del av kundkretsen som inte har några egna träd att komma till sågen med.

Ibland lönar det sig ändå bättre att sälja de finaste träden för annan användning och köpa timmer för sågning och hyvling. Att driva en såg idag handlar inte bara om teknik och yrkeskunskande utan i allra högsta grad om företagsekonomi. På önskelistan för företagets utveckling finns en torkanläggning, som skulle kunna vara till god hjälp för de kunder som har bråttom att använda sitt virke. Och vem har inte det i dagens jäktade samhälle...

Tradition och förnyelse har varit ledstjärnor för generationer av Anders Andersson i Naddebo. Vem kan idag sia om vad Anders X ska uppleva?

-- Han kommer att få välja själv vad han vill syssla med, säger pappa Anders IX.